

Avskrift.DAGBOK--OPPTEGNELSE

Søndag den 6.mai 1945, sent på kvelden, ringte minister Skarphagen hjem til mig og bad om en konferanse tidlig mandag morgen. Jeg sa at vi hadde generalforsamling i firmaet den mandagen så det var vanskelig for meg, men han meddelte at det var særdeles viktig, og jeg lovet å innfinne meg i ministeriet tidlig mandag morgen.

Da jeg kom til Skarphagen var han meget blek og meget beveget. Han meddelte meg at der søndag hadde vært ministermøte på slottet, hvor også en hel del fylkesførere og andre fremtredende parti-medlemmer var tilstede. Der blev da besluttet at Nasjonal Samling skulde forsvare seg med våben, selvom tyskerne kapitulerte. Skarphagen hadde protestert på det bestemteste og gikk så langt som han turde gå uten å risikere at Jonas Lie skulle arrestere ham på stedet og la ham skyte som forræder. Fernmann blandt andre kom med innvendinger om at det nu ikke var tiden til å ta sånt standpunkt, men at de heller måtte overlevere sine embeder på en rolig måte. Dertil svarte Fuglesang ham: "Forrædere skal holde kjeft!" Uttalelsen ble ikke etterfulgt av noen tilrettevisning eller reprimande. De fortsatte tvertom å diskutere hvilke farver de forskjellige regimenter skulde ha på sine uniformer, hvilke distinksjoner og hvilke titler som skulde føres. Skarphagen var forferdet og spurte om råd. Jeg sa ham at mitt råd var at han personlig måtte melde seg på politistasjonen for å høre hva han hadde å foreta seg. Han meldte seg også mandag ettermiddag uoppfordret.

Jeg gikk fra møtet hjem og meddelte sekretær Bruu den sørgelige nyhet, med anmodning om å gi meddelelsen til Hjemmefronten som kunde få den over til Engeland hurtigst mulig. Sekretær Bruu lovet å gjøre dette og kom tilbake med melding at det skulde være i London innen kl.5. Han trodde dog at de allerede kjente det som var foregått på slottet, men to meddelelser vilde være bedre enn en.

Jeg bad advokat Dahl-Hansen om å komme litt før generalforsamlingen, som var kl.14. Jeg forela ham saken og spurte om jeg burde forsøke å gjøre henvendelse til Quisling for å søke å hindre blodsutgydelser. Han sa at hvis jeg hadde minste gnist av håp om å oppnå noget, så måtte jeg gjøre det.

Etter generalforsamlingen forela jeg også spørsmålet for direktør

Sættem, som var av samme mening som advokat Dahl-Hansen.

Jeg henvendte meg så om ettermiddagen telefonisk til Quisling og forklarte ham så innstendig som mulig hvordan situasjonen etter min mening lå an, og at han, om han overgav sine embeder, med krav på å bli trodd kunne si at han etter beste overbevisning hadde forsøkt å tjene landet, og at han engang tidligere hadde fulgt mitt råd og trådt tilbake, og selvom han senere i utallige taler hadde beklaget dette sitt skritt, så vilde han komme til å oppleve at det muligens var det beste forsvarsdokument når hans sak skulde for retten. Det nestbeste vilde bli den handling som jeg nu tilrådet, at der ikke måtte falle en dråpe blod, men at de overleverte sine embeder frivillig. Quisling sa at de vilde avstå fra vebnet motstand.

Onsdag den 9.mai, kl. 3.30 om morgenen ringte telefonen hjemme hos meg. Jeg tar telefonen og hører at fru Quisling melder seg og meddeler: "Her er en herre som absolutt må tale med Dem. Jeg ber Dem vente i telefonen, selvom det skulde drøie litt." Til telefonen kom om en stund Vassbotn, som meddelte at der var oppstått en fryktelig misforståelse. De var nu samlet på Gimle, og der hadde vært en parlamentar, hvorefter de trodde at de skulde opta forhandlinger hvorefter de trodde at de skulde opta forhandlinger kl. 10 onsdag morgen. I mellemtiden var det blitt forlangt at de straks skulde innfinne seg på Møllergatens Politistasjon for å overgi sig til Hjemmevernet. Dette kunne det ikke bli tale om, da Quisling ikke måtte bli behandlet som en almindelig fange. De hadde der hos to - jeg tror han sa - kompanier vel vebnede menn til å forsvare Gimle, og det var ikke tale om at de vilde overgi sig, hvis de ikke fikk anstendig betingelser. De ringte til mig for at jeg skulde henvende mig til høiesterettsjustitiarius Paal Berg eller chefen for Hjemmevernet, advokat Sven Arntzen, for å få utvirket at Quisling kunde interneres på sin hytte i Asker under bevoktning eller på Voksenkollen eller et annet lignende sted, og hvis man gikk inn på dette, var de villige til å overgi sig.

Jeg tenkte over saken og tok en telefon til Møllergaten 19, politistasjonen, telefon 31200, og bad om å få tale med chefen for Hjemmevernet. Til min forbauselse meldte Sven Arntzen sig i telefonen. Jeg fortalte herr Arntzen om min henvendelse til Quisling mandag den 7. og løfte om at der ikke skulde bli ydet motstand og min forferdelse over den meddelelse jeg nu fikk av

Vassbotn at de vilde yde motstand, og spurte om de kunde gå med på å la Quisling internere, i det minste til å begynne med, et eller annet sted under bevoktning. Advokat Arntzen meddelte at så ikke kunde skje. Han kunne ikke gi noget tilsagn om en sådan særbehandling. De skulde som enhver nordmann kun stilles for retten og få sin dom etter loven og ikke noen annen behandling, og hvis de ikke overgav sig, var det verst for dem selv.

Jeg ringte så tilbake til Gimle, riktignok et annet telefonnummer, da det ikke svarte på det nummer jeg hadde fått opgitt av Vassbotn. Der kom en dame i telefonen, og jeg bad om å få tale med Vassbotn, men han var ikke tilstede, og jeg bad da om å få tale med en av de andre ministrene. I telefonen meldte sig da Stang. Jeg forklarte ham om den oppringning jeg hadde fått, min henvendelse til advokat Arntzen og det svar jeg hadde fått og anmodet dem om uopholdelig å meddele politiet at de ikke vilde gjøre bruk av sine våben, men overgi sig overenstemmende med Hjemmevernets krav. Stang svarte: "Dette kan jeg ikke ta standpunkt til, det er best De snakker med Lippestad." Lippestad kom i telefonen, og jeg gjentok det samme for ham og henviste derhos til Skarphagen, som ^{på} mitt råd allerede hadde begitt sig frivillig til Møllergaten 19 mandag ettermiddag, hvorfra han ringte mig op og meddelte at han nu satt på nr. 19, og at han kunde få gå hjem igjen hvis han vilde mot å melde sig neste dag. Han foretrakk imidlertid å bli for at ikke barnene evtl. skulde uroes, ifall de neste dag vilde komme og hente ham. Dette beviste jo til evidens den humane behandling de vilde få.

Lippestad svarte at han hadde vært inne på Møllergaten 19 mandag kveld og der truffet eller fått vite at Skarphagen satt der, men meddelte samtidig at de ikke kunde tillate at Quisling blev behandlet som en almindelig fange, og gjentok historien om internering et eller annet sted hvorefter de vilde overgi seg.

Jeg ringte igjen til 31200 og fikk en ny samtale med advokat Arntzen, spurte om det var mulighet for at de kunde la ham internere i Asker eller på Holmekollen og refererte hvad Lippestad hadde sagt. Advokat Arntzen sa at de ikke under noen omstendighet kunde tilsi en internering, de måtte som tidligere nevnt melde sig og ikke gjøre bruk av våbnene, så vilde de bli behandlet som enhver annen borger der skal ha sin sak frem, og de vil bli satt i arrest til saken kommer frem, og da tiden nu var langt fremskredet, så måtte de treffe en avgjørelse

hurtig og være i Møllergaten innen kl. 6.

Jeg ringte så igjen til Gimle og meddelte Lippestad resultatet av min samtale. Han kom med diverse innvendinger og bad mig snakke med Quisling. Quisling kom i telefonen, og jeg gjentok det hele for ham. Han var meget brydd og mente at jeg hadde gitt ham dårlige råd, først dengangen da han trakk sig tilbake fra ledelsen og lot Administrasjonsrådet innsette, og så nu da jeg hadde rådet ham til å avstå fra vebnet motstand. De kunde ikke behandle ham som en almindelig straffange, og han måtte få et skriftelig dokument fra advokat Arntzen at han skulde interneres og behandles på en pen måte. Hvis ikke så burde, vilde og kunde de forsvare sig inntil forhandlingene kom i stand. Jeg forsøkte å forklare Quisling at de råd jeg hadde gitt ham var gode, og at han i sin tid trådte tilbake fra lederstillingen til fordel for Administrasjonsrådet, kanskje var det beste dokument i den sak som nu vilde komme op imot ham. Det hadde jeg gjentatt under samtalen mandag og gjentok det nu. Han var uenig og fastholdt at han måtte ha en skriftelig erklæring fra advokat Arntzen.

Jeg ringte så igjen 31200, og Arntzen tok igjen telefonen. Jeg forklarte advokaten om mine samtaler og spurte om det var tale om noen lempelser. Advokaten benektet at han gikk med på noen lempelser og sa at de måtte ha meldt sig på Møllergaten 19 innen kl. 6. Da det var blitt knapt med tid bad jeg om å få satt det til kl. 7, og advokat Arntzen gikk med på å utsette det til $\frac{1}{2}$ 7.

Jeg ringte så igjen til Gimle og meddelte Lippestad denne beslutning. Han gav så telefonen til Quisling som uttalte: "De må forstå det går ikke an å behandle mig som en almindelig straffange. Hvis Hjemmevernet vover å legge hånd på mig, vil hele landet reise sig som en mann, og 2 a 300.000 velbevebnede menn vil feie hele Hjemmevernet tilside. Jeg lar mig ikke arrestere som en forbryter, og jeg vil telegrafere til kronprins Olav om denne skjendige behandling."

Jeg blev forferdet over denne komplette uvidenheten om de faktiske forhold, og i den sene nattetime krysset mange ting gjennom min hjerne om han virkelig var så vildledet, eller om han hadde mistet sitt sunne omdømme. Jeg forklarte ham atter stillingen og sa at han hadde ikke lov til å telegrafere til Kronprinsen, selvom han - etter alt det han hadde sagt - vilde

ydmyke sig til å gjøre det, og om han fikk telegrafere, så vilde han intet svar få. Videre at det hele var for sent, da fristen 1/7 etter min beste formening ikke vilde bli forlenget, i det minste vilde ikke jeg anmode om det, og han måtte da gjøre det selv, Quisling nevnte hvad han hadde gjort for landet hele tiden og spurte om han hadde begått noen handling som kunde legges ham til last. Jeg forklarte ham at det var vanskelig nu i natt under en hastig telefonsamtale å komme med eksempler, men der er ihvertfall en som jeg ikke kan skjønne hvordan De skal kunne forsvare, nemlig da De lot en politifullmektig skyte, fordi han nektet å arrestere kvinner som arbeids-hjelp for tyskerne. Jeg sa ham at det forøvrig ikke hadde noen hensikt å diskutere dette, og han måtte ringe til Arntzen selv. Han lovet å gjøre det.

Jeg ringte imidlertid straks selv til advokat Arntzen og referert det vesentlige av samtalen. Jeg sa til adv. Arntzen at jeg nu ringte uten opfordring for å komme Quisling i forkjøpet og bad ham om å behandle ham pent og om mulig gi ham et eller annet løfte for å få dem til å melde sig på stasjonen uten blodutgydelse, fordi jeg anså sindstilstanden for å være temmelig labil. Jeg skyndte mig så å ringe tilbake til det nummer på Gimle som Vassbotn opgav og kom frem til ham. Han var besynderlig nok ikke bekjent med de andre samtalene, da han oppholdt sig på et annet sted i huset. Jeg gav ham et kort referat av alt som var passert og sa: "Herr Vassbotn, jeg holder Dem for å være et fornuftig menneske, og jeg ber Dem nu gå og få sammenkaldt et ministermøte for å få overstemt Quisling, slik at dere kan melde dere på Møllergaten innen den fastsatte frist, da situasjonen ellers vil bli forferdelig. De vil komme til å bli skutt derute som forrædere og franktirører, og ettermelet vil bli derefter." Vassbotn sa: "Ja, ja, vi kan ikke snakke lenger. Jeg skal øieblikkelig gå."

Klokken var nu blitt nærmere 6, og jeg gikk for å legge meg. Jeg hadde såvidt lagt mig, da telefonen igjen kimer, og fru Quisling er i telefonen. Hun sa: "Herr Kvaal, nu har De min mann på Deres samvittighet. Nu reiser han og overgir sig til politiet og blir behandlet som en annen forbryter og muligens mishandlet og skutt, og det er Deres kyld. De har fått ham til å la være å yde vebnet motstand, og nu kan De gå med det

Stiftelsen gjennom på jordskjøtet at De har ham på samvittigheten for at han har fulgt Deres råd både da han trådte tilbake og nu." Jeg svarte henne: "Jeg har gitt de råd jeg er blitt spurt om etter beste overbevisning, og jeg har intet ansvar for Deres manns liv. Hvis han mener at beslutningen er feilaktig, så må han gå til den handling som han mener er korrekt." "Ja, vil De tale med min mann", svarte hun. "Ja, meget gjerne." Han kom i telefonen, og jeg sa ham: "Herr Quisling, jeg vil ikke ha de bebreidelse som Deres hustru nettop har gitt mig sittende på mig. De er selv ansvarlig for Deres handlinger og må treffe den beslutning som De finner er riktig. Ikke må De reise inn til Møllergaten 19 og melde Dem, hvis De mener den beslutning er feilaktig og at jeg skal ha ansvaret for den, og jeg vil heller ikke høre det fra Deres hustru senere. Jeg gjentar at jeg har gitt Dem mitt råd etter min beste overbevisning og De vil få oppleve at det ikke er flytt blod ved overgivelsen av Gimle, vil bli et av Deres beste forsvarsinnlegg, - men skylden for Deres liv vil jeg ikke ha på mig". Han var nu meget nøktern og svarte: "Nei, det er ikke Deres skyld. Vi reiser nu og melder oss, men vær snild og forfølg vår sak og vær behjelpelig med å stille forsvarere når saken kommer op." Jeg svarte at jeg meget gjerne vilde følge saken og om jeg hadde anledning til det, vilde jeg også gjøre hvad jeg kunde for å hjelpe ham med forsvarere. Vi hilste adjø og avsluttet samtalen litt over 6.

Under en av mine samtaler med Quisling denne natten - uten at jeg nu bestemt kan si hvilken - sa jeg at han, hvis han nu ikke kjempet i et hvert fall vilde ha en chance til å redde sin hustrus liv, men at han ^{om han} kjempet for alltid vilde bli betraktet som en som handlet til eget og partiets beste og ikke til landets. Dette hadde jeg inntrykk av var avgjørende for hans innstilling i det øieblikk.

Dette referat gav jeg advokat Robert Meinich den 10.mai og har idag diktert det til papiret i overvær av advokat Robert Meinich og sekretær Per Christian Bruu, som er nevnt innledningsvis i forbindelse med henvendelse til Hjemmefronten.

O s l o, den 11. mai 1945.

A. Kvaal (sign.)

- 7 -

For den del av ovennevnte forklaring hvor jeg er nevnt, kan jeg bekrefte at den er riktig.

Per Bruu (sign.)

Under min konferanse torsdag 10 ds. med Direktør Kvaal, var også hans hustru tilstede og bekreftet riktigheten av Direktør Kvaals gjengivelser av telefonsamtalene.

Dette referat er riktig overenstemmende med redegjørelsen igår.

O s l o, den 11.mai 1945.

Robert Meinich (sign.)